

Duurzaamheid in de praktijk

AUTEUR Jesper van Loon

Duurzame ontwikkeling, we kunnen niet meer zonder. Althans, voor politici en beleidsmakers lijkt dat het geval. Geen ruimtelijke ontwikkeling die nog zonder referentie aan duurzaamheid tot stand komt. Blijkbaar is het essentieel of anders, net als bij auto's en elektrische apparaten, een belangrijk aspect van de verkoopbaarheid. Dit onderwerp hadden we daarom ook kunnen behandelen in de vorige editie van AGORA, Hypes (2011-3). Het is echter de vraag in hoeverre alle aandacht voor duurzaamheid daadwerkelijk leidt tot een betere ruimtelijke planning en, meer megalomaan geredeneerd, tot beperking van klimaatverandering en de gevolgen daarvan. Hiernaast heeft de geschiedenis uitgewezen dat de aandacht voor duurzaamheid ook vaak een tijdelijk fenomeen is, waarna duidelijk afgebakende, klassieke doelstellingen weer de overhand krijgen. Dit was na de vorige duurzaamheidsgolven, beginnend in de jaren zeventig, ook het geval. Uiteindelijk zorgden economische opleving en globalisering in de jaren negentig weer voor afgebakende ambities zoals grootschalige woningbouw, infrastructuurprojecten en enorme vergroting van het oppervlak bedrijventerreinen. Milieuwetgeving, ontwikkelt in de voorgaande decennia, was op dat moment verworpen tot een complexe hindernis voor projectontwikkeling. Middenin de huidige duurzaamheidsgolf zou men zich de vraag moeten stellen of deze nu wel tot concrete resultaten leidt. In zijn masterscriptie 'Turning 'talk' into reality' stelt Jelle Adamse deze vraag en plaatst hij het begrip duurzaamheid in een theoretisch kader. Zijn sterke overzicht van de geschiedenis van duurzaamheid en de positionering van dat begrip in een bredere wetenschappelijke context van geografie, planologie en ecologie bieden ruimte voor relativering. Beleidsmakers en projectontwikkelaars hebben deze relativering nodig om de juiste afwegingen te kunnen maken binnen de praktische maar complexe vraagstukken waarmee zij steeds vaker geconfronteerd worden. Voor adviseurs in het vakgebied zou het dan ook een gemiste kans zijn deze studie links te laten liggen. Dat er dan geen 'best practices' of andere adviezen uit te halen zijn, is misschien een gemiste kans, maar doet niet af aan de kernkwaliteiten van het onderzoek.

Duurzaamheid, wat is dat eigenlijk? Misschien is het wel een andere term voor wat we altijd al proberen te bereiken, namelijk een hogere kwaliteit van onze leefomgeving. Of is het deze keer een werkelijk integrale benaderingswijze waarin meer aspecten dan in vorige duurzaamheidsgolven een rol spelen? Adamse gaat in op 'people', 'planet' en 'prosperity' als de belangrijkste bouwstenen van het duurzaamheidsspectrum. Economische en ecologische duurzaamheid krijgen volgens hem de meeste aandacht; sociale aspecten zijn vaak

onderbelicht. Ecologische modernisering, dat zich voornamelijk richt op het oplossen van milieuproblemen door technische, politieke en institutionele innovatie, zou daarom een betere term zijn voor wat er momenteel in plan- en projectontwikkeling zichtbaar is. De bevindingen in de studiegebieden Rijn-Maashaven in Rotterdam en Maryhill Locks in Glasgow bevestigen dit standpunt.

Toch moeten we de vraag stellen of Adamse zelf wel in staat is geweest om niet alleen te praten over duurzaamheid, maar ook concrete resultaten te presenteren. Doordat er in het onderzoek voor is gekozen om beleidsplannen te analyseren en interviews af te nemen onder beleidsmakers en projectontwikkelaars, krijgt de lezer al snel het gevoel dat er nog steeds wordt gesproken over wensbeelden en mogelijkheden. De daadwerkelijke consequenties van de plannen in bijvoorbeeld cijfers of het oordeel van de uiteindelijke gebruikers van het gebied komen niet aan de orde. Adamse geeft aan dat zijn onderzoeksmethodes kwetsbaar zijn. En natuurlijk, het is lastig onderzoek doen voordat een project tot uitvoering is gekomen, maar het meten van de effectiviteit van het duurzaamheidsbeleid door middel van een 'ex ante' evaluatie is te beperkt. Naast de beperkte tijdsspanne is ook de wijze waarop gegevens verzameld zijn, door middel van interviews en het bestuderen van plannen, een kritiekpunt. Evenals in sociaal-maatschappelijke studies cijfers over werkloosheid en opleidingsniveau naast ervaringen van respondenten worden gelegd, zou ook geografisch/planologisch onderzoek als dat van Adamse er baat bij hebben om zowel kwantitatieve als kwalitatieve methoden te gebruiken.

Adamse moet het dus vooral hebben van zijn theoretische beschouwing. Dat blijkt voldoende om overtuigd te raken van de discrepantie tussen duurzaamheid in theorie, ambitie en praktijk. Het lijkt vanzelfsprekend dat er in de praktijk nooit zoveel doelstellingen gehaald worden als dat er in het gepraat over duurzaamheid worden neergezet. Toch wordt dit vaak vergeten en lijkt de ambitie de graadmeter voor het behaalde resultaat. Om hier bewust van te blijven hebben we wetenschappelijke studies nodig die uitvoerende partijen bij de les kunnen houden en door de mist die een hype genoemd mag worden heen te kunnen kijken. Een kritische blik, zonder op belerende toon de oplossing voor te schrijven, dat is waar Adamse in slaagt.

Jelle Adamse (2010) *Turning 'talk' into reality. Practicing sustainable urban development in Rotterdam and Glasgow. Universiteit van Amsterdam: Graduate School of Social Sciences. Downloadbaar via <http://dare.uva.nl/document/214443>*